

ΑΡΧΗ 1ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 27 ΜΑΪΟΥ 2015
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΛΑΤΙΝΙΚΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΡΕΙΣ (3)**

ΚΕΙΜΕΝΟ

Id exemplum sutōrem quendam incitavit, ut corvum docēret parem salutatiōnem. Diu operam frustra impendēbat; quotiescumque avis non respondēbat, sutor dicere solēbat «Oleum et operam perdididi».

Quodsi forte, ut fit plerumque, cecidērunt, tum intellegitur, quam fuerint inopes amicōrum. Hoc est quod Tarquinius dixisse ferunt exulantem: «Tum intellexi, quos fidos amīcos habuissem, quos infīdos, cum iam neutris gratiam referre poteram».

Porcia, Bruti uxor, cum viri sui consilium de interficiendo Caesare cognovisset, cultellum tonsorium quasi unguium resecandōrum causā poposcit eōque velut forte elapso se vulnerāvit. Clamōre deinde ancillārum in cubiculum vocātus Brutus ad eam obiurgandam vēnit, quod tonsōris praeripuisset officium.

A1. Να μεταφράσετε στο τετράδιό σας τα παραπάνω αποσπάσματα.

Μονάδες 40

Παρατηρήσεις

B1α. Να γράψετε τους τύπους που ζητούνται για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις:

parem	: την αφαιρετική ενικού αριθμού στο ίδιο γένος
diu	: τον συγκριτικό βαθμό
inopes	: τη γενική πληθυντικού αριθμού στο ίδιο γένος
hoc	: την ονομαστική πληθυντικού αριθμού στο ουδέτερο γένος
quos (το 1ο στο κείμενο)	: την αφαιρετική ενικού αριθμού στο θηλυκό γένος
neutris	: την ονομαστική ενικού αριθμού στο αρσενικό γένος
cultellum	: την ονομαστική πληθυντικού αριθμού
unguium	: την κλητική πληθυντικού αριθμού
se	: τη δοτική ενικού αριθμού στο α΄ πρόσωπο
eam	: τη γενική ενικού αριθμού στο ίδιο γένος

Μονάδες 10

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ – Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

B1β. «*Id exemplum sutōrem quendam incitavit*»: να μεταφέρετε τις λέξεις της παραπάνω πρότασης στον άλλον αριθμό.

Μονάδες 5

B2. Να γράψετε τους τύπους που ζητούνται για καθέναν από τους παρακάτω ρηματικούς τύπους:

docēret	:	το σουπίνο στην αφαιρετική
respondēbat	:	τη δοτική του γερονδίου
solēbat	:	τη γενική πληθυντικού αριθμού της μετοχής ενεστώτα στο θηλυκό γένος
perdidi	:	το α΄ ενικό πρόσωπο της υποτακτικής ενεστώτα στην ίδια φωνή
fit	:	το γερονδιακό στην ονομαστική ενικού αριθμού στο αρσενικό γένος
cecidērunt	:	τη δοτική πληθυντικού αριθμού της μετοχής μέλλοντα στο ουδέτερο γένος
fuerint	:	το γ΄ πληθυντικό πρόσωπο της προστακτικής μέλλοντα
dixisse	:	το α΄ πληθυντικό πρόσωπο της υποτακτικής παρατατικού στην άλλη φωνή
ferunt	:	το γ΄ ενικό πρόσωπο της οριστικής ενεστώτα στην ίδια φωνή
referre	:	το β΄ ενικό πρόσωπο της προστακτικής ενεστώτα στην άλλη φωνή
interficiendo	:	το β΄ ενικό πρόσωπο της προστακτικής ενεστώτα στην άλλη φωνή
cognovisset	:	το β΄ πληθυντικό πρόσωπο της οριστικής μέλλοντα στην ίδια φωνή
elapso	:	το γ΄ πληθυντικό πρόσωπο της υποτακτικής παρατατικού
resecandōrum	:	το γ΄ ενικό πρόσωπο της οριστικής συντελεσμένου μέλλοντα στην άλλη φωνή
obiurgandam	:	το απαρέμφατο του παρακειμένου στην άλλη φωνή

Μονάδες 15

Γ1α. «*vocātus*»: να αναλύσετε τη μετοχή σε δευτερεύουσα χρονική πρόταση, εισαγόμενη με τον χρονικό σύνδεσμο **postquam** (μονάδα 1) και να αιτιολογήσετε την εκφορά της (μονάδες 2).

Μονάδες 3

Γ1β. «*Tum intellexi, quos fidos amīcos habuissem*»: να μετατρέψετε τον πλάγιο λόγο σε ευθύ.

Μονάδες 3

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ – Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

Γ1γ. «**Porcia, Bruti uxor, cultellum tonsorium poposcit**»: να μετατρέψετε τον ευθύ λόγο σε πλάγιο, με εξάρτηση από το «**Homines dicunt**».
Μονάδες 3

Γ1δ. «**quod Tarquinius dixisse ferunt exulantem**»: να αναδιατυπώσετε την πρόταση αντικαθιστώντας το ρήμα **ferunt** με το ρήμα **fertur**. Να επιφέρετε τις απαραίτητες αλλαγές (μονάδες 4) και να τις αιτιολογήσετε (μονάδες 2).

Μονάδες 6

Γ2α. «**Id exemplum sutōrem quendam incitavit, ut corvum docēret parem salutatiōnem**»: να αναδιατυπώσετε την περίοδο αντικαθιστώντας το ρήμα της κύριας πρότασης **incitavit** με το ρήμα **incitat**. Να προβείτε στην απαραίτητη αλλαγή (μονάδα 1) και να την αιτιολογήσετε (μονάδες 2).

Μονάδες 3

Γ2β. «**Quodsi forte cecidērunt, tum intellegitur**»: να μετατρέψετε τον υποθετικό λόγο έτσι ώστε να εκφράζεται αντίθεση προς την πραγματικότητα α) στο παρόν (μονάδες 2) και β) στο παρελθόν (μονάδες 2).

Μονάδες 4

Γ2γ. «**Brutus ad eam obiurgandam vēnit**»: να αποδώσετε με τέσσερις τρόπους τον υπογραμμισμένο προσδιορισμό του σκοπού (να μην αποδοθεί με τελική μετοχή).

Μονάδες 8

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο **εξώφυλλο** να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο **εσώφυλλο** πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά στοιχεία μαθητή. Στην **αρχή των απαντήσεών σας** να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Ώρα δυνατής αποχώρησης: 10.30 π.μ.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΤΕΛΟΣ 3ΗΣ ΑΠΟ 3 ΣΕΛΙΔΕΣ

ΛΑΤΙΝΙΚΑ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2015

A1.

Αυτό το παράδειγμα παρακίνησε κάποιον παπουτσή να διδάξει σε ένα κοράκι τον ίδιο χαιρετισμό. Για πολύ καιρό κόπιαζε μάταια· κάθε φορά που το πουλί δεν απαντούσε, ο παπουτσής συνήθιζε να λέει: «Το λάδι και τον κόπο μου έχασα (ή κρίμα στον κόπο μου)»

.....

Αν όμως ίσως εκθρονιστούν, όπως συμβαίνει συνήθως, τότε γίνεται κατανοητό πόσο τους έλειπαν οι φίλοι. Αυτό είναι που λένε ότι είπε ο Ταρκύνιος, όταν ήταν εξόριστος: «Τότε κατάλαβα ποιους είχα πιστούς φίλους, ποιους απίστους, όταν πια δεν μπορούσα να ανταποδώσω τη χάρη ούτε στον ένα ούτε στον άλλο».

.....

Η Πορκία, η σύζυγος του Βρούτου, όταν έμαθε το σχέδιο του άνδρα της για τη δολοφονία του Καίσαρα, ζήτησε (ένα) μαχαιράκι μανικιουρίστα, δήθεν για να κόψει τα νύχια της, και με αυτό αυτοτραυματίστηκε, καθώς γλίστρησε δήθεν τυχαία. Έπειτα ο Βρούτος, αφού κλήθηκε στην κρεβατοκάμαρα από την κραυγή των υπηρετριών ήρθε, για να τη μαλώσει, γιατί τάχα είχε κλέψει την τέχνη του μανικιουρίστα.

B1α.

parem : **pari**

diu : **diutius**

inopes : **inopum**

hoc: **haec**

quos: **quo**

neutris: **neuter**

cultellum: **cultelli**

unguium: **ungues**

se : **mihi**

eam: **eius**

B1β.

Id exemplum sutōrem quendam incitavit →

Ea exempla sutores quosdam incitaverunt / incitavere

B2.

docēret: **doctu**

respondēbat: **respondendo**

solēbat: **solentium**

perdidi: **perdam**

fit: **faciendus**

cecidērunt: **casuris**

fuerint: **sunto**

dixisse: **diceremur**

ferunt: **fert**

referre: **referre**

interficiendo: **interfice**

cognovisset: **cognoscetis**

elapse: **elaberentur**

resecandorum: **resecuerit**

obiurgandam: **obiurgavisse**

Γ1α.

vocātus → postquam Brutus vocatus est (ή vocatus erat)

Η χρονική μετοχή *vocatus* αναλύεται σε δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση που εισάγεται με το χρονικό σύνδεσμο *postquam*. Εκφέρεται με οριστική παρακειμένου (ή υπερσυντελικού) γιατί δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.

Γ1β.

« Quos fidos amicos habui ? »

Γ1γ.

Porcia, Bruti uxor, cultellum tonsorium poposcit →

Homines dicunt Porciam , Bruti uxorem , cultellum tonsorium poposcisse

(ετεροπροσωπία)

Γ1δ.

Quod Tarquinius dixisse ferunt exulantem →

Quod **Tarquinius** dixisse ferunt **exulans** (ταυτοπροσωπία)

Αντικαθιστώντας το ρήμα της πρότασης *ferunt* με τον τύπο *ferunt* **αλλάζει και το υποκείμενο του ειδικού απαρεμφάτου dixisse**. Ο αρχικός δηλαδή τύπος σε αιτιατική του υποκειμένου του ειδικού απαρεμφάτου (Tarquinius) καθώς και η μετοχή (exulantem) που είναι συνημμένη στο υποκείμενο **μετατρέπονται σε ονομαστική καθώς ισχύει το φαινόμενο της άρσης του λατινισμού**. Στα λατινικά με τύπους λεκτικών ή δοξαστικών ρημάτων παθητικής φωνής - όπως συμβαίνει και εδώ (*ferunt*) το υποκείμενο του ειδικού απαρεμφάτου σε περίπτωση ταυτοπροσωπίας δηλώνεται σε ονομαστική.

Γ2α.

Id exemplum sutorem quendam incitavit, ut corvum docerēt parem salutatiōnem→

Id exemplum sutorem quendam incitat, ut corvum **doceat** parem salutatiōnem

Η δευτερεύουσα ουσιαστική βουλητική πρόταση “ *ut corvum ... salutationem*” εκφέρεται αρχικά με υποτακτική παρατατικού (*doceret*) , διότι εξαρτάται από ιστορικό χρόνο (*incitavit*). Αντικαθιστώντας το ρήμα εξάρτησης με τον αρκτικό χρόνο *incitat* **αλλάζει και η εκφορά της δευτερεύουσας**. Εκφέρεται δηλαδή με **υποτακτική ενεστώτα (doceat)**. Αυτό συμβαίνει διότι στα λατινικά οι δευτερεύουσες βουλητικές προτάσεις **παρουσιάζουν ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων** και εκφέρονται με υποτακτική ενεστώτα (όταν εξαρτώνται από αρκτικό χρόνο) ή με υποτακτική παρατατικού (όταν εξαρτώνται από ιστορικό χρόνο).

Γ2β.

α) Quodsi forte **caderent**, tum **intellegeretur**

(αντίθετο του πραγματικού στο παρόν)

β) Quodsi forte **cecidissent**, tum **intellectum esset**

(αντίθετο του πραγματικού στο παρελθόν)

Γ2γ.

Τελική πρόταση: Brutus **ut** eam **obiurgaret** venit

Αναφορική - τελική πρόταση: Brutus **qui** eam **obiurgaret** venit

Σουπίνο (σε αιτιατική): Brutus eam **obiurgatum** venit

Γενική γερουνδίου: Brutus eam **obiurgandi causa / gratia** venit

Εφαρμόζω υποχρεωτική γερουνδιακή έλξη:

Brutus **eius obiurgandae causā / gratia** venit

Επιμέλεια Καθηγητών Φροντιστηρίων Βακάλη